

АСПЕКТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СХІДНИХ МОВ ТА ЛІТЕРАТУР

УДК 82.0(510)

DOI: 10.32342/2523-4463-2020-2-20-13

О.А. МАЩЕНКО,

кандидат філологічних наук, доцент

*кафедри порівняльної філології східних та англослов'янських країн
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

КОНЦЕПЦІЯ ГУМОРУ В КНИЗІ ЛІНЯ ЮЙТАНА «МОЯ КРАЇНА І МІЙ НАРОД»

Лінь Юйтан – сино-американський письменник, передусім відомий своїми розвідками категорії комічного в літературних та загалом культурних традиціях Китаю та Заходу. Він є розробником концепції *убітд*. Переклавши англійське слово *humour*, китайською мовою як *убітд* і почерпнувши значення терміна із західної літератури, а саме з творів провідного англійського письменника Джорджа Мередіта, зокрема з його знаменитого «Есе про комедію», Лінь Юйтан публікує декілька досліджень, присвячених природі гумору, генезису та етапам розвитку комічного. Поетика гумористичного тексту, що спирається на переплетіння китайської та англійської сміхових культур і традицій реалізації комічного, була розроблена в найбільш відомій книзі письменника і перекладача «Моя країна і мій народ» (1935). Проблематика визначення жанру книги полягає в основному в тому, що вона написана у формі довідника, але її легкий стиль, гумористичний модус оповіді, різноманітна тематика, емоційність, живість мови та виразні образи двох країн – Великої Британії та Китаю – не дозволяють говорити про книгу лише як про представлення Китаю Заходу. Натомість «Моя країна і мій народ» є унікальною спробою осмислити і відчутти китайське світобачення, спосіб життя, суспільні відносини і культурну спадщину самими китайцями за допомогою нових для китайської літературної традиції зображально-виражальних засобів створення комічного. Через дослідження феноменів гумору і сатири як сутнісної та характерної риси природи англійської літератури він вперше виявляє і демонструє соціальні, історичні та когнітивні особливості сприйняття комічного в китайській культурі, а також види, прийоми і способи реалізації комічного в китайській літературній традиції за допомогою англійської мови. Специфіка передавання комічного в китайській художній традиції в цій книзі полягає, насамперед, у тому, що Лінь Юйтан переміщує локус гумору з тексту на читача. Іншими словами, він показує, що гумор у західному його розумінні первісно може бути і не «закладений» у китайському тексті, він народжується в процесі сприйняття гумористичного уривка читачем, що володіє інтелектом і «пластичною уявою».

Ключові слова: гумор, комічне, сміхова культура, убітд, мовчання, художня реалізація.

Лінь Юйтан – сино-американский писатель, прежде всего известный своими исследованиями категории комического в литературных и в целом культурных традициях Китая и Запада. Он является разработчиком концепции *убитд*. Переведя английское слово *humour* на китайский язык как *убитд* и почерпнув значение термина из западной литературы, а именно из произведений ведущего английского писателя Джорджа Мередита, в частности из его знаменитого «Эссе о комедии», Линь Юйтан публикует несколько исследований, посвященных природе юмора, генезису и этапам развития комического. Поэтика юмористического текста, опирающегося на переплетение китайской и английской смеховых культур и традиций реализации комического, была разработана в наиболее известной книге писателя и переводчика «Моя страна и мой народ» (1935). Проблематика определения жанра книги заключается в основном в том, что она написана в форме справочника, но ее легкий стиль, юмористический модус повествования, разнообразная тематика, эмоциональность, жи-

вость языка и выразительные образы двух стран – Великобритании и Китая – не позволяют говорить о книге только как о представлении Китая Западу. Вместо этого «Моя страна и мой народ» является уникальной попыткой осмыслить и почувствовать китайское мировоззрение, образ жизни, общественные отношения и культурное наследие самими китайцами с помощью новых для китайской литературной традиции изобразительно-выразительных средств создания комического. Через исследования феноменов юмора и сатиры как сущностной и характерной черты природы английской литературы он впервые обнаруживает и демонстрирует социальные, исторические и когнитивные особенности восприятия комического в китайской культуре, а также виды, приемы и способы реализации комического в китайской литературной традиции средствами английского языка. Специфика передачи комического в китайской художественной традиции в этой книге заключается прежде всего в том, что Линь Юйтан перемещает локус юмора с текста на читателя. Иными словами, он показывает, что юмор в западном его понимании не «помещен» в китайский текст изначально, он рождается в процессе восприятия юмористического отрывка читателем, обладающим интеллектом и «пластическим воображением».

Ключевые слова: юмор, смеховая культура, убитò, молчание, художественная реализация.

Сіно-американський письменник Лін Юйтан (Lin Yutang), книги якого набули широкої популярності серед англомовних читачів першої половини ХХ ст. і який був двічі номінований на Нобелівську літературну премію за свою літературну діяльність, виявився одним з небагатьох авторів, творчість яких була різко розкритикована впливовим американським дослідником азійсько-американської літератури Е. Кім. Її характеристика книги Ліня Юйтана «Моя країна і мій народ» (“My country and My People”, 1935), надана в монографії «Азійсько-американська література: знайомство з творами та їх історичним контекстом» (“Asian American Literature: An Introduction To The Writings and Their Historical Context”, 1982) [1], вкрай лаконічна і глузлива: «Твір Ліня це здебільшого незлобива нісенітниця, підробка під «Китай» і «філософію». Його незграбні афоризми – це фактично пародії, які не дотягують навіть до дотепності вигаданого Чарлі Чана» [1, с. 28]. На тлі загального визнання заслуг Ліня Юйтана в становленні азійського крила американської літератури [2; 3] подібна оцінка його книги не просто випадає із загального ряду, але звучить різким контрастом, навіть викликом.

Письменник, перекладач і науковець Лін Юйтан передусім відомий своїми розвідками категорії комічного в культурних традиціях Китаю та Заходу. Переклавши англійське слово *humour* китайською мовою як *убитò* і почерпнувши значення терміна із західної літератури, а саме з творів провідного англійського письменника Джорджа Мередіта, зокрема із його знаменитого «Есе про комедію» (“Essay on Comedy”, 1905), Лін Юйтан публікує декілька досліджень, присвячених природі гумору, генезису та етапам розвитку комічного. Насамперед це написане китайською мовою есе «Про гумор» (1932), а також розділ «Про почуття гумору» (“On the Sense of Humor”) в англомовній книзі «Важливо жити» (“The Importance of Living”, 1937) [4] і вступ до книги «Китайська дотепність та гумор» (“Chinese Wit and Humor”, 1946) [5]. Незважаючи на те, що в китайській мові існувало «*huaaji*», Лін Юйтан все ж увів нове, майже тотожне йому поняття «*убитò*». Не заперечуючи термін *huaaji*, *убитò* він трактував ширше – як феномен, що вміщує в собі перший термін і є ефективнішим у розумінні відтінків комічного. Згідно з Лінем Юйтаном *убитò* – це природний сміх, викликаний вербально, який одночасно змушує людей замислитися, у той час як *huaaji* – це навмисна абсурдна поведінка, створена щоб викликати сміх у людей. У відповідь на тогочасні твердження про відсутність комічного в китайській літературі у своїх роботах він зауважував, що це не означає, що китайцям не властиве почуття гумору і підкреслював не стільки свою роль у відкритті гумору в китайській літературі, скільки майже абсолютну відсутність теоретичного осмислення гумору в китайській художній традиції до ХХ ст., пояснюючи, що відчуття комічного у двох світів розвивалося по-різному, але постійно супроводжувало собою зміну соціальних станів та історичні події.

Підхід Ліня Юйтана до вивчення гумору в китайській художній традиції характеризується наявністю ґрунтовної теоретичної та філософської основи. Його праці щодо гумору радше мали систематизований характер і визначалися прагненням переосмислити свою літературну традицію. У своїй найбільш відомій написаній англійською мовою книзі «Моя країна і мій народ» автор звертався до різних традицій розуміння і реалізації комічного та

їх поєднання. Його гумор не був однозначно сатирою чи іронією, він поєднував усі ці на-
чала. Це був передусім м'який, конфуціанський, сугестивно проявлений гумор, що харак-
теризувався багатством форм і проявів. Це водночас і чітка вказівка, і розмите пояснення
того, що насправді означає гумор, це гармонійне поєднання і китайської, і європейської
літературних традицій.

У «Моїй країні та моєму народі» гармонійно поєднані серйозні теми, такі як права жінок,
соціальна несправедливість, корупція в країні, відсутність громадської відповідальності,
критика конфуціанської культури та традиційна китайська хитрість, вміння насолоджува-
тися життям, м'якість («mellowness») китайського характеру. У книзі проявлено органічне
переплетіння китайської традиції реалізації комічного в художньому тексті – м'якого,
делікатного, прихованого, добродушного – та англійської. І якщо англійський (читай –
західний) гумор метафізично – це завжди про свободу, то китайський гумор – про мудрість
примирення і згоди.

Оцінки творчості письменника за майже століття, що минуло з моменту публікації
найбільш відомої його книги, не відрізняються широким розмаїттям – вона головним чи-
ном трактується як джерело інформації на Заході про далекий, дивний та екзотичний Китай.
На зламі ХХ–XXI ст. аналіз спадщини письменника остаточно набув радше прагматичної,
ніж естетичної спрямованості [6–8]. Альфана Шарма Кніплінг у книзі «Нова література
іммігрантів в Америці: хрестоматія нашої мультикультурної спадщини» («New Immigrant
Literatures in the United States: A Sourcebook to Our Multicultural Literary Heritage», 1996) ос-
новний акцент робить на мультикультурному чиннику всіх творів Лінь Юйтана і, зокрема,
його книги «Моя країна та мій народ». Лінь Юйтана вона називає найбільш видатним пись-
менником, який забезпечував діалог між західною та китайською культурами.

Дьень Лі (Dian Li) в розділі «Лінь Юйтан», книги «Енциклопедія китайської філософії»
 («Encyclopedia of Chinese Philosophy», 2003), також стверджує, що книга «Моя країна та мої
люди» зробила Лінь Юйтана офіційним перекладачем китайського духу на Заході. Вчений
пише про цікаве змішання культур конфуціанства та даосизму в його творчості, які, за вис-
ловом вченого, покликані направляти життя китайців. Вчений помічає критицизм Лінь Юй-
тана стосовно певних аспектів китайської культури, але, однак, говорить про її цінності, такі
як високий ступінь розуму, здатність відсторонення, що можуть забезпечити в подальшо-
му щасливе життя [9].

М. Спешнев у передмові до перекладу книги «Моя країна та мій народ» 2010 р. видан-
ня також традиційно наголошує на її унікальності, стверджуючи, що це був перший зіставний
аналіз двох культур. Дослідник говорить, що Лінь Юйтан у своїх творах часто «...предостав-
ляет слово обывателям, суждения которых порой наивны и смешны, порой поверхностны
и необъективны, но именно обыватели составляют большинство, поэтому часто от их по-
нимания ситуации зависит судьба всей страны» [10, с. 9]. Нескладно побачити, що ідея М.
Спешнева щодо Ліня Юйтана як своєрідного популяризатора китайської культури на Заході
також цілком вписується в усталене уявлення про письменника як містка між двох культур:
«Линь Юйтан взял на себя миссию открыть для Запада истинный Китай» [10, с. 11].

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. визначається появою в англословному літературознавчому
дискурсі праць китайських дослідників, які змінюють кут зору на концепцію гумо-
ру, започатковану Лінєм Юйтаном. Витоки цієї зміни, зрозуміло, закладені теорією
мультикультуралізму, що набула поширеності в Китаї. Замість розмежування китайських
та англійських концепцій теоретики літератури досліджували, що є одночасно китайсь-
ким і англійським. Також численні дослідники розглядали книгу Ліня Юйтана з позиції
феміністської естетики з огляду на те, що частину її письменник присвятив саме жіночому
життю у стародавньому та сучасному йому Китаї. Серед таких слід згадати Сяо Хуан Інь, Фан
Хун в книзі «Бинтування ніг, фемінізм та свобода» («Footbinding, feminism and freedom»,
1997), Лю Фан «Конструкція та реконструкція зображень китайських жінок в перекладах,
адаптаціях та переписуваннях Ліня Юйтана» («Constructing and reconstructing images of
Chinese women in Lin Yutang's translations, adaptations and rewritings», 2008) тощо.

Виходячи з вищезазначеного, не буде перебільшенням сказати, що літературознавчі
розвідки книги «Моя країна і мій народ» ще й досі не розпочаті. Натомість дослідники
віддають перевагу аналізу змісту книги, порівняльній характеристиці китайського та

західного світогляду. Вони воліють писати про книгу як про унікальний довідник, перше у своєму роді знайомство західних читачів з китайською культурою, а не про її художню цінність чи пошуки Ліня Юйтана у сфері гумору як універсальної ознаки інтелектуальності літературної творчості. Жанр книги теж досі залишається невизначеним попри її величезну популярність як за кордоном, так і на батьківщині Ліня Юйтана. Більшість розвідок зупиняються на культурологічній ролі цієї книги, поданій в ній порівняльній характеристиці обох націй. Проблематика визначення жанру книги полягає в основному в тому, що вона написана у формі довідника, але її легкий стиль, гумористичний модус оповіді, різноманітна тематика, емоційність, вишуканість, живість мови та яскраві образи двох країн – Великої Британії та Китаю – не дозволяють говорити про книгу лише як про представлення Китаю Заходу. Натомість «Моя країна і мій народ» є унікальною спробою осмислити і відчутти китайське світобачення, спосіб життя, суспільні відносини і культурну спадщину самими китайцями за допомогою нових для китайської літературної традиції зображально-виражальних засобів створення комічного.

Загальновідомо, що передмову до книги Ліня Юйтана писала лауреат Нобелівської премії Перл Бак, чий непересічний роман про Китай, зразки гармонійного переплетіння західного і східного наративів, стали відкриттям цієї країни для англомовних читачів. Письменниця побачила в «Мій країні і моему народові» не написану для Заходу «незлюбиву нісенітницю» про Китай і китайську культуру, а безпомилково визначила прямо протилежну суть: «...відкриття власної країни молодими китайськими інтелектуалами» [11, с. vii]. Іншими словами, П. Бак оцінює цей твір як книгу, в першу чергу, для самих китайців, зайнятих питаннями переосмислення, переоцінки своєї країни з точки зору свого «західного» досвіду. У Ліня Юйтана це досвід художньо- і теоретико-літературний. Через дослідження феноменів гумору і сатири як сутнісної та характерної риси природи англійської літератури він вперше розкриває – і демонструє – соціальні, історичні та когнітивні особливості сприйняття комічного в китайській культурі, а також види, прийоми і способи реалізації комічного в китайській літературній традиції засобами англійської мови. На нашу думку, звернення Ліня Юйтана до проблеми сприйняття, прийомів і способів реалізації гумору в художньому тексті пояснюється не тільки спробою осмислення гумористичного начала в китайській літературі або прагненням продемонструвати західному читачеві, що його уявлення про гумор в китайській культурі ґрунтується не на його відсутності, а його нерозумінні. Освоєння національних особливостей гумору – одне з найбільш складно розв'язуваних для художника завдань, особливо при розбіжності сміхової культури автора і читача. Саме спільне розуміння смішного є тим складним «кодовим замком», який відносить автора до своїх національних письменників. Дослідження Лінем Юйтаною проблеми гумору в китайській літературній традиції демонструє його глибоке розуміння, що загальна сміхова культура є тим ключовим фактором, який визначає художнє несвідоме і приналежність письменника до тієї чи іншої літературної традиції.

Говорячи про концепцію гумору Ліня Юйтана, представлену в книзі «Моя країна і мій народ», складно уникнути несуперечливих характеристик. Найчастіше її і зовсім складно «схопити» словом або терміном, яким оперує західне літературознавство. І справа не тільки в тому, що прийоми організації комічного тексту або мовні засоби реалізації китайського гумору в його книзі обумовлені трактуванням письменником терміна *уїтунь* – «безмовний / прихований». Інакше кажучи, гумор Ліня Юйтана «мовчить». Звідси так складно виділити і описати виражальні засоби, за допомогою яких у його тексті створюється гумористичний або сатиричний ефект. Автор пояснює це, зокрема, і тим, що «гумор китайців більше передається через дії, ніж слово» [12, р. 64]. Таким чином, його проявлення в тексті відбувається за тими ж художніми законами, за якими проявляється «мовчання», «не-сказане» – на тлі або контрасті зі «словом», «сказаним». Так і «китайський» гумор прочитується в тексті не сам по собі, а немов відбиваючись від гумору «англійського». Проблема пошуку специфіки передвання комічного в китайській художній традиції в цій книзі ще й у тому, що Лінь Юйтан переміщує локус гумору з тексту на читача. Іншими словами, він показує, що гумор у західному його розумінні первісно може бути і не «закладений» у текст, він народжується в процесі сприйняття гумористичного уривка читачем, що володіє інтелектом і «пластичною уявою». Розуміння цього приходиться тоді, коли письменник пояснює створення перспективи в китайській поезії: «Чому, коли ми читаємо рядки Лі Бо (701–762):

Над обличчям людини піднімаються гори;
Поруч з головою коня народжуються хмари,

у нас перед очима виникає картина людини, що скаче на коні гірською стежкою? На перший погляд фрази лаконічні і не несуть особливого сенсу, однак в уяві читача виникає картина, яку художник зобразив на шовку, вдаючись до фокусу у передачі перспективи за допомогою декількох об'єктів на передньому плані (обличчя людини і голова коня). Крім того, що з вірша стає зрозумілим, що людина перебуває високо в горах, і ми усвідомлюємо, що поет розглядає цей пейзаж, немов він є двовимірним. І в уяві читача або на картині виростають вершини гір, які затуляють обличчя людини, а хмари гніздяться десь вдалині, частково закриті головою коня. Ясно, що такого не могло бути, якби поет не скавав верхи на коні, а хмари не лежали б досить низько на певній відстані від спостерігача. Кінець-кінцем, читач має уявити себе верхи на коні на гірській стежці, а перед очима в нього видовище, яке спостерігав поет під тим же кутом зору. Таким чином, за допомогою методу перспективи ці слова-малюнки породжують живі оригінальні образи, які неможливо створити в інший спосіб» [12, с. 234]. Я дозволила собі навести цю розлогу цитату тому, що вона пояснює, зокрема, і механізм зародження комічного в китайському художньому тексті. Як і у випадку з перспективою, текст породжує комічне, надихаючи його реалізацію в уяві читача за умови застосування ним певного інтелектуального «зусилля».

При цьому Лінь Юйтан демонструє відмінне розуміння способів реалізації комічного в англійській художній традиції. Однією з особливостей реалізації комічного в англійській літературі, як відомо, є тонка, філігранна робота з мовою. З огляду на схожість ставлення англійців і китайців до чиновників, автор використовує ті засоби досягнення сатиричного ефекту, які більше властиві англійській традиції. Так, пояснення автором відсутності продуктивної роботи китайських чиновників сповнені іскристою іронією і навіть сатири, побудованої на метафоричному визначенні урочистого бенкету як «негуманної традиції»: «Скоріш за все, відносно невисока ефективність роботи китайських урядових чиновників безпосередньо обумовлена тим, що всі вони підпорядковані негуманному зобов'язанню щовечора відвідувати три-чотири урочистих обіди» [12, с. 322]. Він звертається до англійської традиції сатиричного і навіть карикатурного зображення і тоді, коли описує лицемірство китайського суспільства, що ототожнює концепти «мораль» і «вигода»: «В епоху Мін дотримання цнотливості під час вдовства стало загальновизнаною вимогою. На честь тих, хто не порушував свого вдовства, починаючи з будь-якого віку молодше тридцяти років і аж до п'ятдесяти, влада в знак заохочення встановлювала пайлоу. Сім'я удови при цьому звільнялася від трудової повинності. Таким чином, вимога цнотливості була не тільки високоморальною, але і вельми доречною і вигідною для чоловіків – родичів удови» [12, с. 135]. Розглядаючи спотворену свідомість чоловіків – апологетів конфуціанства, Лінь Юйтан демонструє розуміння трагікомічної естетики чорного гумору: «За часів монгольської династії Юань також вихваляли іншу вдову, що не дозволила лікареві оглянути її покриті виразками груди і героїчно прийняла смерть» [12, с. 135]. Тема смерті і здоров'я як одна з тематичних домінант чорного гумору і реалізація її через антитезу «конфуціанство як вчення про людяність и добродесність vs його огидно-побутова інтерпретація» неминуче стає поштовхом до аналізу читачем власного досвіду щодо реалізації релігійних доктрин у буденному житті.

Водночас, пише він про китайський інститут конкубінату чи про жорстоку традицію бинтування ніг або місце і роль жінки в китайській родині, словом, про все те, що викликає неприховану насмішку Ліня Юйтана, він не в останню чергу розмірковує про обмежене розуміння (навіть його повну відсутність) західними знавцями Китаю їх істинної суті і надмірної політизації цих питань. Глузливий портрет англійського «знавця» Китаю письменник подає вже в пролозі: «А його автомобіль – це не просто автомобіль, а рухомий критий коридор від будинку до офісу, який захищає його від китайців. ... Обмежена людина кожен день в обмеженому просторі проїжджає три милі від будинку до офісу, і так всі 25 років перебування в Китаї. Він не говорить про це, коли приїжджає додому в Англію, а просто, посилаючи кореспонденцію в лондонську «Times», підписується: «Старожил: 25 років у Китаї». Це звучить вражаюче. Така людина, напевне, знає про що говорить» [12, с. 9]. Лінь Юйтан, намагаючись розглянути свою країну «західними» очима на прикладі сакра-

ментального так званого «жіночого питання», з іронією виявляє, що західний світ погано розуміє цей аспект китайського суспільства, і той факт, що чесно і з гіркістю визнана письменником «соціальна меншовартість» китайської жінки часто-густо може бути компенсованою абсолютизацією її влади в сім'ї. Як приклад він наводить класичний і добре відомий на Заході роман «Сон у червоному теремі», в якому влучно порівнює її із західним концептом фемінізму: «Це твердження, звичайно ж, не стосується китайської матері – верховного правителя в домі. ... Деякі західні читачки, можливо, будуть заздрити становищу старої бабусі, вона в родині найповажніша, всі за нею доглядають...» [12, с. 139]. Важливо зазначити, що іронія письменника ніколи не вузько спрямована, а розсіяно-сугестивна. Вивчаючи роль жінки в китайському суспільстві і сім'ї і неупереджено її оцінюючи, письменник не тільки зображує в сатиричному світлі інертне китайське суспільство, яке століттями дивилося крізь пальці на соціальну несправедливість. Він сміється над китайською художньою традицією, що зацементувала естетичний ідеал жінки – «Гармонія жіночих форм створена за зразком витончених ліній плакучої верби, тому плечі жінки завжди опущені. Обриси її очей схожі на абрикоси, а брів – на півмісяць, світло її очей нагадує про спокійні осінні води. Її зубки подібні зерняткам граната, у неї гнучка струнка талія; тонкі пальчики схожі на весняні паго-ни бамбука, забинтовані ніжки знову ж таки на півмісяць» [12, с. 143]. Він потішається над китайськими чоловіками, які оберігають цнотливість «своїх» жінок, тримаючи їх затворницями, але із задоволенням користуються нецнотливістю «чужих»: «Всі біди від чоловіків. Вони повинні грішити – і вони грішать. Але кожного разу, коли вони грішать, вони роблять це з жінкою» [12, с. 152]. Але при цьому письменник замислюється і над якістю людського матеріалу самих китайських жінок, серед яких, безсумнівно, є велика поетеса Лі Цінчжао і могутня імператриця Ци Сі. Але значно більше тих, чию душу переповнює «примітивне й пристрасне безформне, невимовне, неясне і потужне бажання стати матір'ю» [12, с. 140] і вийти заміж, оскільки це єдиний пристойний спосіб виманити у чоловіка гроші: «Вони хочуть мати хлопця, який би робив їм подарунки. Червоніючи, намагаючись зберегти почуття власної гідності, вони готові навіть натякнути йому на це. Китайські дівчата в цілому дуже порядні особи, однак чому б їм і не попросити подарунок у чоловіка? Чи є у них інша можливість купити панчохи в сіточку, які, як підказує їм інстинкт, вони обов'язково повинні придбати?» [12, с. 140]. І, звичайно ж, він щоразу виставляє в смішному світлі західного прогресивного мислителя, який, не соромлячись свого нерозуміння світогляду китайця, замість дійсно необхідних внутрішніх соціальних і особистісних трансформацій пропонує лише зовнішні зміни, в результаті яких китайська жінка змінює на ногах бинти на підбори: «Однак звичай бинтування ніг не було скасовано доти, поки християнські місіонери не розпочали проти нього хрестовий похід... Китайські жінки з'ясували, що тифельки на високих підборах цілком можуть замінити бинтування ніжок» [12, с. 161].

Коли заходить мова, власне, про саму китайську багатівікову культуру та її особливості, гумор Ліня Юйтана стає м'якшим та немовби розтікається по всьому тексту. Гумор стає плинним і мінливим, оберненим одночасно назовні і всередину, непрямим, і зовсім не веселим. Найбільш репрезентативно специфіка створення комічного ефекту в китайському тексті подана в розділі «Життя жінки», в якому розглядаються аспекти людського життя, традиційно пов'язані з «жіночим питанням» – сім'я та шлюб, кохання, конкубінат, емансипація та фемінізм. На перший погляд, міркування Ліня Юйтана про спотвореність і надмірну політизованість сприйняття європейцями ролі жінки в китайському суспільстві звучать доволі серйозно. Таке враження створюється через те, що гумор не сконцентрований в одному реченні через певний стилістичний прийом чи будь-який інший спосіб реалізації гумору, властивий західному наративу. Натомість гумор, іронія або сатира згенеровані самим модусом оповіді, її тематикою, навмисною поверховістю суджень («Вони (жінки – курсив мій, О.М.) страждають від чоловічої тиранії та грубості набагато сильніше, аніж від відсутності виборчого права. ... Окрім того, в них є така зброя, як секс, і вони користуються нею для надання собі вагомих привілеїв» [12, с. 140–141]), циклічністю повернення до однієї й тієї самої тези («...я готовий битися об заклад, що в нас не буде (раз їх ніколи не було) піаністок і художниць зі світовим іменем. Я впевнений, що зварений жінкою суп, як і раніше, буде кращим за її вірші, а її найкращим шедевром буде опецькуватий хлопчик» [12, с. 148]), або акцентованим зверхньо-агресивним небажанням аргументовано довести свою точку зору

(«Вони хочуть заміж. У них правильні інстинкти. Що поганого в шлюбі? Що поганого в захищеному материнстві?» [12, с. 140]). Оскільки будь-які форми комічного в китайському творі, як демонструє Лін Юйтан, актуалізуються не в самому тексті, а через уяву й інтелектуальні зусилля читача, то вдавані серйозні розмірковування насправді відображаються у читачькому розумінні їх як глузуванні над примітивністю китайського світосприйняття, консервативністю мислення китайців, обмеженістю патріархального суспільства.

Загалом природа китайського гумору, як її подав у своїй книзі Лін Юйтан, найточніше може бути охарактеризована двома тезами. Перша була висловлена М.І. Стебліним-Каменським у статті «Апология сміху» (1978). Досліджуючи історію сміху як відчленування «спрямованого» сміху від «неспрямованого», автор називає гумор однією з найбільш витончених форм спрямованого сміху – «схвалення під маскою осміювання» [13]. Інша теза, що допомагає зрозуміти природу гумору в книзі «Моя країна і мій народ», розкрита в статті «Як гумор гуманізує еталон конфуціанства: історія Сюе Баочай в “Сні в червоному теремі”» (“How Humour Humanizes a Confucian Paragon: The Case of Xue Baochai in Honglou Meng”, 2011) [14]. Подібним чином у книзі Ліня Юйтана гуманізація через гумор унеможливорює стереотипізацію і шаблонізацію при конструюванні образів китайців в євроцентричній художній парадигмі світу, перетворюючи їх на звичайних людей з властивими їм чеснотами і пороками. Детально зупиняючись на «м’якості китайського характеру», «старому доброму шахрайстві» китайців чи їх відданості своїм традиціям, що їх невігладливо уособлюють шовковий халат та капці, Лін Юйтан не просто лукаво посміюючись схвалює їх. Крізь гумор просвічує гордість за свою країну і свій народ, який, можливо, саме завдяки тим негативним рисам характеру, які неприємно вражали європейців, зміг зберегти свою ідентичність.

Список використаної літератури

1. Kim E. Asian American Literature: An Introduction to the Writings and Their Historical Context / Elaine Kim. – Philadelphia: Temple University Press, 1982. – 363 p.
2. Chiu C.-Y. My Country and My People and Sydney Opera House: The missing link / C.-Y. Chiu, P. Goad, P. Myers, N.Y. Kılınçer // *Frontiers of Architectural Research*. – 2019. – Vol. – 8. – Issue 2. – P. 136–153. DOI: 10.1016/j.foar.2019.03.002.
3. Liu J.J. Two interpretations of Chinese and hebrew traditions-taking the book of songs and song of songs as example / J.J. Liu // *International Journal of Sino-Western Studies*. – 2020. – Vol. 18. – P. 159–166.
4. Lin Y. On the Sense of Humor / Lin Yutang // *The Importance of Living*. – N.Y.: Reynal and Hitchcock, 1937. – P. 77–83.
5. Lin Y. Introduction / Lin Yutang // *Chinese Wit and Humor* / ed. by Kao George. – N.Y.: Coward McCann, 1946. – P. 29–35.
6. Suoqiao Q. Lin Yutang and China’s Search for Modern Rebirth / Q. Suoqiao. – London: Palgrave, 2017. – 475 p. DOI: 10.1007/978-981-10-4657-5.
7. Suoqiao Q. Liberal Cosmopolitan: Lin Yutang and Middling Chinese Modernity. Vol. 3 / Q. Suoqiao. – Leiden: E.J. Brill, 2011. – 271 p. DOI: 10.1163/ej.9789004192133.i-272.
8. Long Y. Translating China to the Atlantic West: Self, other, and Lin Yutang’s resistance / Y. Long // *Atlantic Studies: Global Currents*. – 2018. – Vol. 15. – Issue 3. – P. 332–348. DOI: 10.1080/14788810.2017.1362790.
9. Li D. Lin Yutang / Dian Li // *Encyclopedia of Chinese Philosophy* / ed. by A.S. Cua. – N.Y., L.: Rutledge, 2003. – P. 400–403.
10. Спешнев Н. Об авторе этой книги / Николай Спешнев // Линь Ю. Китайцы. Моя страна и мой народ / пер. с кит. Н.А. Спешнева. – М.: Восточная литература, 2010. – С. 3–14.
11. Buck P. Introduction / Pearl Buck // Lin Y. My Country and My People. – Kingswood: The Windmill Press, 1936. – P. vii.
12. Lin Y. My country and My People / Yutang Lin. – Kingswood: The Windmill Press, 1936. – 363 p.
13. Стеблін-Каменский М.И. Апология смеха / М.И. Стеблін-Каменский // *Известия Академии наук СССР. Серия литературы и языка*. – 1978. – Т. 37. – № 2. – С. 149–156.
14. Xu W. How Humour Humanizes a Confucian Paragon: The Case of Xue Baochai in Honglou Meng / Weihe Xu // *Humour in Chinese Life and Letters: Classical and Traditional Approaches* / ed. by J. Chey, J. M. Davis. – H.K.: Hong Kong University Press, 2011. – P. 139–167.